

ЕТНОДЕМОГРАФИЯ

НАСЕЛЕНИЕ

Том 39, Книжка 1, 2021, 103-122

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; E-mail: nasselenie_review@abv.bg

НАГЛАСИ И ДИСТАНЦИИ НА ЕТНИЧЕСКИТЕ БЪЛГАРИ ВЪВ ФЕРТИЛНА ВЪЗРАСТ СПРЯМО СМЕСЕНИТЕ БРАКОВЕ С БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ ОТ ТУРСКИ ПРОИЗХОД

Любомир СТОЙЧЕВ

*Институт за изследване на населението и човека,
Българска академия на науките, Департамент Демография*

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1113, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 6

✉ stoytchev@nauka.bg

Резюме: Статията представя резултати от представително социологическо проучване на лицата във фертилна възраст в Република България. Фокусът е върху нагласите и дистанциите на етническите българи спрямо българските граждани от турски произход. Реализиран е общ преглед на петнайсет нагласи спрямо българските турци и задълбочен анализ по възрасти на нагласите спрямо смесените бракове между българи и турци. Анализът и интерпретацията включват важни в интеграционен план характеристики на етническите българи като образованието, пола, местоживеенето и др. Резултатите показват, че сред българската общност доминират негативните нагласи по отношение на смесените бракове, но сред различните групи нагласите са нюансирани и нееднозначни.

Ключови думи: български граждани от турски произход; социални нагласи и дистанции; смесени бракове.

Статията да се цитира по следния начин:

Стойчев, Л. (2021). Нагласи и дистанции на етническите българи във фертилна възраст спрямо смесените бракове с български граждани от турски произход. *Население*, Том 39, Кн. 1, 103-122. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Л. Стойчев, 2021

Статията е постъпила през м. ноември 2020
Приета за публикуване през м. февруари 2021
Публикувана онлайн през м. юни 2021

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

ETHNODEMOGRAPHY

NASSELENIE REVIEW

Volume 39, Number 1, 2021, 103-122

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; E-mail: nasselenie_review@abv.bg

ATTITUDES AND DISTANCES OF THE ETHNIC BULGARIANS OF REPRODUCTIVE AGE TOWARDS MIXED MARRIAGES WITH BULGARIAN NATIONALS OF TURKISH DESCENT

Lubomir STOYTCHEV

*Institute for Population and Human Studies -
Bulgarian Academy of Sciences, Department of Demography*

BULGARIA, Sofia 1113, Akad. G. Bonchev St, bl. 6

✉ stoytchev@nauka.bg

***Abstract:** Data from a representative sociological survey with persons of reproductive age in the Republic of Bulgaria are analysed and discussed in the article. The focus is on the attitudes and distances of ethnic Bulgarians towards the Bulgarian nationals of Turkish origin. Fifteen key attitudes towards the Bulgarian nationals of Turkish descent are analysed in addition to an age-related interpretation of the attitudes towards the mixed marriages between ethnic Turks and ethnic Bulgarians. From a social integration perspective, the analysis and interpretation take into account important characteristics of the ethnic Bulgarians such as their education, gender, place of residence, etc. The results show that among the Bulgarian community, the negative attitudes towards mixed marriages dominate, although among the different subgroups the attitudes are nuanced and ambiguous.*

Keywords: Bulgarian nationals of Turkish origin; social attitudes and social distances; mixed marriages.

The article can be cited as follows:

Stoytchev, L. (2021). Naglasi i distantsii na etnicheskite balgari vav fertilna vazrast spryam smesenite brakove s balgarski grazhdani ot turski prouzhod. [Attitudes and distances of the ethnic Bulgarians of reproductive age towards mixed marriages with Bulgarian nationals of Turkish descent]. *Nasselenie Review*, Volume 39, Number 1, 103-122. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© L. Stoytchev, 2021

Submitted – November 2020

Revised – February 2021

Published – June 2021

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

Основната задача на настоящия текст е да представи и коментира една тематично обособена част от резултатите от анкетно социологическо проучване, подготвено и проведено през първата половина на 2018 година по проекта „Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България“. Резултатите по отношение на нагласите и дистанциите към смесените бракове на етническите българи, представени и анализирани през призмата на възрастта са неголяма, но същевременно много съществена част от цялата анкета. Целта на този анализ е да представи максимум информация с добавена стойност по темата във възможно най-компактен вид, така че появяващите интерес в проблематиката да могат да извлекат полза.

Предметът на настоящото изследване е интердисциплинарен. Интерпретации по темата (и близки до нея) могат да се реализират от различни социологически, статистико-демографски, психологически, етнологически теории и парадигми, в които проблематиката, свързана с нагласите и дистанциите между отделните социални групи е сред основните изследователски теми. Интерпретациите от различни парадигми обаче отива отвъд границите на настоящото изследване. Интердисциплинарността прави изчерпателния преглед и критичния анализ на изследванията от различните научни области, свързани с декларираните нагласи и дистанции спрямо турската етническа група в Р България, практически невъзможен в рамките на една научна статия. Затова при анализа и обясненията на резултатите сме се ограничили до няколко (количествени) изследвания, които са много близки като съдържание с данните, които анализираме по-долу. Другото ограничение, което налага поставената цел и формата на научната статия е, че в настоящото изложение се абстрахираме частично (без да игнорираме) стереотипите и механизмите, по които декларираните нагласи и дистанции се формират.

Пред българското общество стоят редица предизвикателства, свързани с интеграцията на различните. Съвместният живот и бракът (формален или неформален) са както основни средства за скъсяване на дистанциите между представителите на отделните етнически групи, така и може би най-добрият индикатор за това докъде е достигнал процеса на интеграция – взаимното приемане и уважение спрямо различията. Наличието на негативни нагласи, респективно големи дистанции, предполага големи неравенства, неравнопоставеност и сериозни предизвикателства пред институциите, чиято основна мисия е да консолидират и сплотяват различните групи в съвременното българско общество. Надяваме се този текст да може да допринесе практически за улесняване и подобряване на работата на отговорните институции.

МЕТОДОЛОГИЯ

Резултатите за дистанциите и нагласите на българите спрямо българските граждани от турски произход, наричани за краткост турци или български турци в това изследване се основават на данни от анкетното проучване „Нагласи към раждаемостта, семейните политики и уязвимите общности“.

Изследването е национално представително за лицата във фертилна възраст, извадка с 1506 пълнолетни респонденти, от които 1287 (85%) по самоопределение са етнически българи. Техните нагласи са анализирани в изложението.

Изследването е с единствен фокус върху нагласите на мнозинството спрямо турската общност. Малък е броят на лицата, попаднали в извадката, самоопределили се като турци – 92 души. Поради това е невъзможно да се изследват надеждно от научна гледна точка факти и закономерности относно нагласите и дистанциите на българските турци към етническите българи в структурен план.

Чрез стандартизирана анкета лице-в-лице са събрани и приведени в табличен вид, декларираните позиции на мъже във фертилна възраст 18-55 години и жени във фертилна възраст 18-50 години в Р България. От изследването са напълно изключени пенсионерите и лицата в предпенсионна възраст с изключение на няколко респонденти, които с оглед на специфичния им статут (военни и служители на МВР) попадат във въпросните възрастови категории. Като цяло те не влияят съществено на резултатите, но изключването на лицата над 55 години не позволява обобщения за макрообществото като цяло. Относителният дял на лицата, изключени от изследването представлява около една трета от населението на Р България според данните на Евростат за 2018 година. В този ред на мисли, не бива да се пропуска обстоятелството, че лицата на 55 и повече години са сред гражданите, които активно упражняват правото си на глас и мнението им има политическа тежест по всякакви въпроси, вкл. интеграционните политики, за които нагласите и дистанциите между етносите са от ключово значение. Тези особености на данните, които анализираме по-долу не могат да бъдат преодолени или пренебрегвани. Това се дължи на обстоятелството, че настоящият анализ е базиран на данни от изследване, чиято приоритетна цел е различна от изясняването на нагласи и дистанции между отделните етнически групи. Въпреки това полезността на данните е значителна, защото позволява да се реализират и цели отвъд основната. Не може да не отбележим и това, че резултатите се отнасят за население, което надхвърля 3 милиона души и включва ключовите възрастови групи за демографското и икономическо развитие на страната. Представителността на резултатите и относително малката стохастична грешка е постигната чрез многостепенна гнездова случайна извадка, стратифицирана по NUTS-2 региони, области и тип населено място – столица, голям град, средно голям град и малко населено място. Теренната работа е проведена между 26.02.2018 и 30.03.2018 (Маркет Линкс, 2018).

НАГЛАСИ И ДИСТАНЦИИ НА САМООПРЕДЕЛЯЩИТЕ СЕ КАТО ЕТНИЧЕСКИ БЪЛГАРИ СПРЯМО БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ С ТУРСКИ ПРОИЗХОД

В най-общ план изследването препотвърждава състоянието на много от нагласите и дистанциите на етническите българи спрямо българските граждани с турски произход, установени в предишни изследвания през последните тридесет години (Томова & Vogoev, 1991; Томова, 1992; Геор-